AĞAÇ

SANAT - FİKİR - AKSİYON

www.n-f-k.com'un

Üstad severlere hizmetidir.

Adımız . . . . . *Necip Fazıl KISAKÜREK*
Yağmur Duası . . . . . *Ahmet Kutsi TECÉR*
Sanat Dünyası . . . . . *Mustafa Şekip TUNÇ*
Yolculuk . . . . . *Necip Fazıl KISAKÜREK*
Benzeyişlerimiz . . . . . *Abdülhak Şinasi HİSAR*
Romanımızın Hali . . . . . *Burhan TOPRAK*
Roman (Le Roman) . . . . . *Burhan TOPRAK (François MAURIAC)*
Şarlo ve Son Filmi . . . . . *Fikret Adil KAMERTAN*
Hırsız, Polis ve Komünist . . . . . *Necip Fazıl KISAKÜREK*
Kafa Kâadı . . . . . *Sabahattin ALİ*

ANTOLOJİ VE DOĞUR OKU

E — MECMUA YAĞMURU — RUSYA — IREM BİR KAÇ SÖZ

14 Mart 1936

1

AĞAÇ
SANAT - FİKİR - AKSİYON

ADIMIZ

Adımızı Ağaç koyuyoruz. Düşünüyoruz ki güzel ve sonsuz tabiatta, büyüklüğü, olgunluğu, erginliği, bir kelimeyle perfeksiyonu ondan daha iyi gösterecek bir örnek bulunamaz. Ağaç, madde ve ruh gibi, her şeyin bir dış ve bir iç yüzünü, toprak üstünde ve toprak altındaki gür ve dolaşık varlığile çizgi ve biçime sokmuş bir semboldür.

Yapraklarının kıldan ince damarlarını daha kalın bir sapta birleştiren, sonra bütün bu sapları birer dala bağlıyan, bütün bu dalları derece derece daha iri dallara iliştiren, daha sonra bütün bu daha iri dalları tek ve ana bir gövdede düğümliyen ağaç, en sonra toprağın içine dalıp karanlık ve esrarlı bir kök âleminde tekrar kollara ayrılan, halattan ipe, ipten sicime, sicimden ipliğe, her kolu gittikçe daha ince başka kollara bölünen, her başka kolu gözün seçemiyeceği ve hesabın tutamıyacağı inceliklere ulaşan, muhite doğru namütenahi dağınık ve çok, merkeze doğru namütenahi toplu ve tek bir şahsiyet muvazenesinin ne eşsiz örgüsüdür.

İnsan oğlu dünyaya ayak bastığı gündenberi ağaç onun gözünde çözülmez bir bilmecedir. Kışın her tarafı dökülür. Garip istikametleri gösteren dallarile çırçıplak ve kupkuru bekler. O zaman o bir çekmece gibi kapalıdır. Çok geçmeden bu çekmecenin kapağı aralanır. İçinde sakladığı sır tütmeye başlar. İğne ucu kadar ince mesamelerinden yeşil yapraklar fışkırır. Tabiatın en girift nakışlarını çerçeveleyen çiçeklerle donanır. Fakat o, henüz eserini vermiş değildir. Bütün bunlar gelmek üzere bulunan bir eserin şenliği... Nitekim biraz sonra çiçekler dökülmüş, yapraklar eskimiş ve dallarında bir kandil gibi yemişler belirmiştir. Bu yemişler, her biri bir ağaçtan gelen ve her biri içinde birer ağaç taşıyan bu yemişler, açlık ve susuzluğa göklerin indirdiği çarelerdir. Açlık ve susuzluğu dindirmekse fanteziden çıkmak, ezeli ve ebedî derde ilâç olmak değil midir ?

Biraz sonra o gene yapraklarını dökecek, gene kaba bir çekmece gibi kupkuru kalacak, korkunç istikametleri gösteren kemik parmaklar halindeki dallarile kaskatı donacak ve bu gizli rüya içinde yeni verimi, rahimde bir çocuk gibi gelişecektir.

Böylece her mevsimde devrini tekrarlayan ağaç, dipsiz gökleri dolduran

YAĞMUR DUASI

Kat kat oldu gök yüzünde yokuşlar
Bahar oldu, ötmez bağlarda kuşlar
Harman yerindeki nazlı uçuşlar
Bebelerim niçin gülmez yüzünüz?
Yağmurlarım neden küsülüsünüz?

Kuraktan sararmış tarlalarımız
Gezmez oldu bahçelerde arımız
Yarımız göç etti, kaldık yarımız
Gelinlerim niçin gülmez yüzünüz?
Irmaklarım neden küsülüsünüz?

Yazının üstünde bir ince bulut
Bulut değil, onu gözler bin umut
Söyleyin imama teneşir, tabut
Analarım niçin gülmez yüzünüz?
Derelerim neden küsülüsünüz?

Salverin tavladan şahbaz atları
Koyverin sürüyü, savun itleri
Neyleyim şenliği bitmiş yurtları
Yiğitlerim niçin gülmez yüzünüz?
Avgunlarım neden küsülüsünüz?

Aşağıdan gelir allı, karalı
Sorun bu gelenler acap nereli
Kimi yaslar giymiş, kimi yaralı
Aşiretim niçin gülmez yüzünüz?
Pınarlarım neden küsülüsünüz?

Gelin ihtiyarlar, gelin duaya
Kiminiz deynekle, kiminiz yaya
Otlar dile gelmiş çağrır Tanrıya
Aman Yaradanım sen yağmur gönder
Yaman hallerimiz iyiye dönder

Ahmet Kutsi TECER

Ahmet Kutsi TECER, halk türkülerini örnek tutarak bir şiir tecrübesi yapıyor. YAĞMUR DUASI, bu tecrübenin, gözünüzün önüne koyduğumuz ilk eseridir.

Ahmet Kutsi TECER

âlemlerin ahenkli ve inzibatlı devirleri altında, büyük varlık orkestrosunun vahdet ve sonsuzluğu hikâye eden, derin ve sıcak birinci kemanını andırır.

Ağaç insanlara neler söylemedi?

En eski dillerde fenalık, iyilik ve bilgi ağaçları birer formül oldu. En eski çağlarda geniş alınlı ve kıvırcık sakallı düşünce adamları onun altında toplandılar. Zaten insan oğlunun dünyaya düşüşünü anlatan masalda, şeytan ve kadın unsurları yanında, yasak meyveyi yetiştiren ağaç nedir?

Ağaç bize, dünyaya geldiğimiz günden bu güne kadar içimizi dolduran anlama ve arama sıkıntısının dehşetli anatomisi halinde görünüyor. Gözlerimiz ona daldığı zaman, garip bir rontken ışığı altında ruhumuzun bin bir kollu iskeletini görmüş gibi ürküyoruz. Sanki bu fevkalâde şahsiyetin hendesesindeki nizamla, içinde Allahın sırları yatan ruhumuzun hasret çektiği nizam arasında gizli bir yol meydana çıkıyor.

Necip Fazıl KISAKÜREK

SANAT DÜNYASI

Kendiliğinden mevcut olsaydı sanata hacet kalmazdı. Sanatın aranması bir sanat dünyasının bulunmadığını gösterir. Sanatı safdil bir realizma ile izah etmeye savaşanlar „ yapma çiçekler „ in kaba hayalini aşmış değillerdir. Sanat dünyasını Eflatun gibi lahuti örnekler (İdées) halinde ezelden mevcut ve sadece sanatkâr tarafından erişilecek bir temaşa âlemi gibi düşünmek de plâtonik bir hayaldir. Sanat dünyasının vücut bulması için alâkanın fayda ve menfaat kaygılarından uzaklaşması da yetmez. Hasbî temaşa, sanat dünyasını açacak bir sihirbaz asası olmadığı gibi onu etrafımızda, içimizde sanki bir perde arkasında gizlenmiş sanmak da abestir. Hasbiliğin yapabileceği şey, bize "kaliteler dünyası„ nı duymak imkânını vermektir. Fakat bunu duymakla sanat dünyasile karşılaşmış olmayız. Çünkü o, mevcut bir şey değil, yapılacak bir hakikattir. Bunun içindir ki sanat, işini bitirdiği ve muvaffak olduğu zaman bizi kopyalar ve fikirler karşısında değil, kendi yarattığı şekiller karşısında bulundurur. Hattâ her günkü idrâklerimizde bile kendi âlemimiz vardır. Çünkü ruh, esasen bir istifa cihazıdır. Kendi içinden doğrulmayan şeyler bir projektörün etrafındaki karanlıklar gibi kalır. Hazırca mevcut ve sadece seyredilecek bir âlem olmadığı gibi bu mahiyette bir sanat dünyası da yoktur dediğimiz zaman ruhun her şeyi bir ayna gibi kendisine aksettirmekle çalışmadığını ve kendine mahsus yapıcılığı olduğunu tanımış oluyoruz.

Ruhun kendi halindeki akışlarına sürüklenmek, coşgun bir hassasiyeti boşaltmak hamleleri yapmakla da sanata erişilemez. Çünkü his ve heyecanların doğrudan doğruya ifadesinde bir sanat dili değil, kelime, ses, çizgi veya renklerle yapılmış bir "mimik„ vardır. Bir sanat unsuru olmayıp en iptidaî bir intibak vasıtası olan mimik bizi sanata değil, kaba bir sihire götürerek " pandomima „ da bırakır. Sanati taklit zannedenler bize en yakın mimik motifleri göstererek bunları oynamamızı tavsiye ederler. Halbuki sanat âleminin bu gösterilen dünya ile münasebeti bir taklid münasebeti olmaktan çok uzaktır. Müzikteki sesler tabiatteki gürültüleri değil, sanatkârın bulduğu bir düzeni aksettirir. Hislerimizin taşkın olması da birşey ifade etmez. Bunların kör salgını bizi hem düşünce, hem de ifadeden mahrum eder. Her an değişen gündelik hislerle de sanatın bir alâkası yoktur. Artist bizim gibi olduğu ve bizim gibi duymaya başladığı gün mahvolmuştur. Çünkü o, tabiata değil, çocuklar gibi içindeki örneğe itaat eder. Bunun içindir ki ne tabiat, ne de cemiyet sanatkâr için doğrudan doğruya konuşulacak bir dil değil, ancak ara sıra bakılacak bir diksiyonerdir. Sanat adamı aradığı karakteristik kaliteyi, yaratacağı güzelliği buluncaya kadar eşyadan tasavvura ve tasavvurdan eşyaya geçer ve bu sırada lüzumsuz bir çok şeyleri atar. Bunun içindir ki ne realizma ve onun ampirik verimlerine, ne de idealizma ve onun plâtonik verimlerine kulak asmaz. Bilir ki sanat dünyası ne dışarda, ne de içinde hazır ve mevcud değildir. Gene bilir ki sanat, sanatkârın çektiği bir çiledir . Onunla beraber doğar, beraber yaşar, beraber ölür.

Nerede kaldı ki hiç bir fikir, hiç bir tasavvur realitenin bir kopyesi değildir. Etrafımızı saran realitenin mahşerinden ancak fikirler, zihnî tasavvurlar yapmak sayesinde kurtulduğumuz gibi sanatkâr da aynı şeyi başka bir maksatla yapmak mecburiyetindedir. Her ilmin meselelerini ortaya koyan ve cevaplarını veren vasıtalar yani *ana mefhumlar* hep inşa edilmiş semboller olduğu gibi sanatkârın da sanat dünyasını ifade eden kendi sembolleri vardır.

Bu semboller nasıl yaratılır ? Daima " hal „ de yaşayan, sadece pratiği gözetleyen, isteklerine zebun hayvanların yanında nefsini hemencecik körletmek arzusunu zap-

YOLCULUK

Yolculuk, her zaman düşündüm onu,
İçimde bu azgın davet ne demek?
Oraya, nerdeyse güneşin sonu
Uçmak, kayıp gitmek, kaçıp dönmemek.

Altımdan kaydırdı bir el minderi,
Her kes yatağında, ben ayaktayım.
Bir gece, rüyada gördüğüm yeri
Gözlerim yumulu, aramaktayım.

Adımı çağrıyor, yepyeni dostlar,
Bu dostlar ne güzel, dilsiz ve adsız.
Evimin yerinde bir başka ev var,
Avlusu karanlık, suları tatsız.

Her akşam aynı yer, aynı saatta
Güneşten eşyama düşen bir çubuk,
Bir yangın var gibi yukarı katta
Arkamdan gel diyor, sessiz ve çabuk.

Başım, artık onu taşımak ne zor,
Başım, günden güne yabancı bana.
Dalında bir yaprak gibi dönüyor.
Acı rüzgârların çektiği yana.

Necip Fazıl KISAKÜREK

---

teden ve icabında isteklerini karşısına alarak kendi ruhunu bir manzara, bir şey gibi seyretmesini bilen bir insanlık vardır. İlim ve sanat dünyası bu seyrin içinde başladığı gibi insan kültürünün sırrı da buradadır. Hakikî ilim gibi hakikî sanat da kendiliğinden gelen iç tepişlerinden çıkmaz, muraka-be, teemmül, cehit, sabır gibi âmillerle kaynaşmak ister. E. Poe ve Valery'in ilhamı inkâr etmeleri, sanatın büyük çilesini, istediği çok çetin *yapıcılığı* unutanları uyandırmak ve bu çile çekilmedikçe sanat değil "tasannu„ olacağını anlatmak içindir. Tenkitten beklenen hizmet de bu tasannuları ayırmaktır. Fakat bunu yapabilmek için sanatın çilesini çekmiş olmak ve geniş bir kültürle silâhlanmak ister. Münekkidin sanatkârdan çok sonra gelmesinin hikmeti burada olsa gerektir. Sanat dünyamızdaki hakikî kıymetleri ayıklamadan sanat dünyasını olanca saflılığile görmek pek güçtür. " Ağaç „ ın başlıca alâkalarından biri bu nokta etrafında toplanmalıdır ki serin ve güzel bir gölgesi olsun.

Mustafa Şekip TUNÇ

Seyahat notları :

Benzeyişlerimiz

Dünyada biraz dolaşınca gözlere çarpan şey muhtelif iklimlerde yaşıyan insanların aralarındaki farklardan ziyade benzeyişlerin çokluğu oluyor. Bu farkları mesafelerin uzayışı artırır. İklim ve tarih ise komşuları biribirlerine benzetiyor. Zaten bütün milletler, en bariz tabiatlarında, hep biribirlerine benziyorlar. Hepsi de memleketlerini dünyanın göbeği ve kendilerini dünyanın gözbebeği addeder; hepsi de âlemi kendi meseleleriyle meşgul telâkki ederler. Hepsi de kendini beğenmiştirler. Sizin onlara kendi memleketinizin halini anlatmıya ihtiyacınız kalmaz. Sizden sordukları şey bu değil, bekledikleri haber kendi haklarında söyliyeceginiz methiyedir. Bu mühim havadisi alan muhbir mal bulmuş mağribî gibi sevinçle koşar, gazeteler: "Bizi ziyarete gelen meşhur adam zekâsının yeni bir misalini gösteriyor. Bakın, *bizim için neler, ne güzel şeyler söyliyor!* „ derler. Bütün milletler kendilerinin metholunduklarını işitmekle çocuk gibi sevinir ve *"bu gün de metholunduk!„ diye öğünürler.*

Abdülhak Şinasi HİSAR

Bundan başka iktisadî buhran denilen ve bütün memleketlerde gittikçe artan hayat müşkülâtı dünyanın üstünden bir silindir gibi geçerek mahallî hususiyetleri eziyor, kırıyor, hayat ve medeniyet şekillerini birleştiriyor ve müşabehetleri gitgide çoğaltıyor. Mübadelelerin kolaylığı dünyada bilhassa kolay şeylerin mubadelesini arttırdı. Artık umumî olan sinamanın, sporun, radyonun hasıl ettiği umumî benzeyişler var.

Bütün bunları kasdetmiyorum. Fakat Balkan memleketlerinde dolaşdıkça insan bu yerlerde yaşıyan milletlerin biribirlerine ayrıca karabetlerini, birer akraba benzeyişlerini de görüyor. Bu milletler asırlarca beraber yaşamış, hayat kazanında kaynaşmış, tarih ile yoğrulmuşlar. Burada en çok rastlanan tipler beynelmilel olduğu kadar Balkanlı tiplerdir. Bütün Balkan köylüleri aralarında büyük benzeyişler vardır. Halk kütleleri ekseriyetlerinde biribirlerini hatırlatıyor.

Biz, bazı akşamlar, yorulmuş ve Bükreşe dönmekte acele eden bir otomobilin içinde, Bükreşin tam bittiği veya başladığı noktalarda, şehrin mi, köyün mü olduğu belli olmıyan mahallerden geçerdik. Buralar hem Atinanın hem Şişlinin civarlarını andırır. Bazan, karanlıkta, orta lâmbası yanmış kulübemsi bir kahvehane görürdük. Aydınlığın etrafında ayakta toplaşanların kalabalığı içinde, soğukta, ellerini üfliyerek ve bir oyun edasile ayaklarının birini kaldırıp ötekinin üstüne düşerek ısınmaya çalışan kısa gocuklu, uzun siyah kalpaklı, çocuk yüzlü, orta yaşlı insanlar bana kayıkları içinde aynen böyle ısınmaya çalışan muşambalı, kukuletalı Bogaziçi balıkçılarını hatırlatırdı. Burada gözlere görünen manzara, mahrumiyet içinde devam eden saffet, hüsnüniyet, sıhhat, meşakkate mukavemet gibi hayat meziyetleriydi. Bu halk benzerliklerini tevsik ve tamik etmek için bu saatte, mümkün olabilse, inmeli ve bu hayat içine karışarak teferruatını kaydetmeliydim. Şarklı, gönüllü, mutavaat, tecrübe ve tahammül dolu bir aynı hayat telâkkisi bütün Balkanları, garbî Avrupanın başladığı eski Macaristan köylerine kadar kaplar. Bu ateş kenarındaki uzun siyah kalpaklar onları taşıyan başlar üstünde sanki bu mahallî fikirlerden birer küçük stok gibi görünüyor, remzî bir mana alıyordu.

Aramızdaki benzeyişlerin tam bir listesini tutmak çok uzun sürer. Bir akrabalık, bir şarklılık, bir köylülük, bir umumî kültür seviyesi, bir hayatı duyuş ve düşünüş, bir aynı medeniyet havzasına ait oluş ben-

zeyişlerimiz var. Hattâ Rumlarınkini tamamen hatırlatan kiliseler ve manastırlardan tüten bir ortodoksluk var ki aramızdaki Rumlardan dolayı yabancısı değiliz. Ve bunca sebeplerin meydana getirdiği şehir benzeyişleri var. Ve sonra da bizde de hayli yayılmış fransızcanın birer köprü teşkil ederek bizi buluşturduğu bir Lâtin kültürü sahası var.

İtiraf etmeliyiz ki bütün Balkan milletlerinin ufak tefek farklarla konuştukları kendilerine has bir fransızca vardır ki asıl türkçeye nisbetle Ermeni türkçesi ne ise asıl fransızcaya nisbetle aşağı yukarı odur. İşte Romanyalıların çoğu bu fransızcanın en iyisini konuşuyorlar.

Bükreşde gezinmenin rahatlığı ve tadı bir de şundan geliyor ki bu sayede insan bulunduğu yeri hiç yadırgamıyor. Rastgeldiğiniz genç veya ihtiyar, kadın veya erkek fiziyonomilerin hiç biri size yabancı gelmiyor. Bu benzeyişler yalnız bu güne inhisar etmez, fakat bazan evvel zaman içine doğru uzayarak ölmüş ahbaplarımız ve akrabalarımızın yüzlerini, huylarını ve âdeta muhitini iade etmekle bize geçmiş bir zamanı bulmak gibi derin bir his duyuruyor. Rumenler çok kere bildiğimiz, aramızda yaşamış Rumlara, Arnavutlara, ne diyorum, hâlis Türklere benziyorlar. O kadar ki bazan hattâ tamamen eştirler.

Rumenlerin bir çok ailelerinin menşe itibarile Tatar, Türk olduklarını bildiren isimleri var. Başvekilin ismi, Tatarescu, Tatarın oğlu demektir. Rumenlerin en büyük şâirlerinin ismi, Eminescu, Eminin oğlu demektir. Bir çok aileler de, menşe itibarile, Rum veya Arnavuttur. Tanıdığım genç bir mebusun o kadar İstanbullu bir hâli vardı ki dayanamadım, sordum. Meğer annesi Yeniköylü bir Rum ailesindenmiş. O, haberi olmadan, annesinin Boğaziçinde yetişmiş edalarını tekrar ediyordu.

Bir akşam Colonnade - bar lokantasına gitmiştik. Sesi pek kuvvetli olmaktan ziyade pek halâvetli bir şarkıcı bana Rumenliğin timsali sayılacak bir tip gibi görünüyordu. Zaten onu Rumenlerin pek beğendiklerini, sevdiklerini duymuştum. Kendi kendime: "Çünkü tam millî tipleri!„ diyordum. Fakat öğrendim ve şaştım ki Rumence şarkı söyliyen ve Rumenlerin en sevdikleri meşhur şarkıcıları olan bu genç, Rumen değil, Rummuş!

Bükreşde bizimkilere benziyen fiziyonomiler son derece mebzuldür. Bazı tipleri hâlis Türk, hattâ hâlis İstanbul tipleri sanırdım. Meğer böyle değilmiş ve bunlar sadece Rumelili tiplermiş. Fakat bu benzeyişlerin bazıları o kadar benzemekten fazla bir şey, âdeta bir eşlikdi ki bunlara şaştım ve şaşırdım.

Athénée Palace otelinde gûya büyük babamın dostu merhum Reşat Fuat Beye rasgeldim. Aynı şişmanlık, aynı eda, aynı tepesi küçülüp sivrilen baş, hattâ aynı giyim: Hâlâ beyaz pike yelek giyiyor ve hattâ aynı âdet: Hâlâ enfiye çekiyor!

Küçük Evêchè bahçesinde sanki Abdurrahman Adil Beye rastgeldim. Aynı mavi, belki de yeşilimtrak, hayâle müstağrak gözler, siyah redingotunun ilikli ön düğmelerinin arasına elini aynı Napolyonvari eda ile sokuş, aynı kendine imanlı hal, aynı hayal!

Corso kahvesinde şair Halit Fahriye rastgeldim. Düşüne düşüne bir şeyler yazıyordu. Halit Fahrinin kendisi bile artık kendisine bu gördüğüm adam nisbetinde, bu kadar tam bir benzeyişle benziyemiyor!

Calea Victoriei de karşısındakine teşekkürler eden bir adam gördüm ki geçenlerde ölen eski mevlevî şeyhi Baki Efendiydi. Elini kalbinin üstüne koyarak aynı mevlevî reveranslarını yapıyordu. Sonra, teşekkürünü bitirince, kollarını önüne kavuşturarak ve biraz önüne iğilerek, bir mevlevî tevekkülü ile yürüdü, gitti.

Eski İran şairi: "Yalana benziyen doğruyu„ söylememeyi tavsiye eder. Pazarola Hasan Beyi de görmüş olduğumu söylesem inanmıyacaksınız diye korkuyorum. Halbuki başı biraz küçülmüş olarak, onu da gördüm. Meğer o da bizim otelimizde oturan bir prensmiş!

Ve nihayet gecenin birinde bir barda habeş zannolunacak kadar esmer tenli birisi vardı ki epeyce sarhoştu. Gösteriş yapmak için kızıyor, caka taslamak için garsonu azarlıyor, ve bağırdıkça tahakküm keyfile gururlanıyor, alkolün yardımile öfkesinin samimiyeti artıyor, kızgınlığı bir süt gibi kabarıyordu. Etrafındakilere fena tesir ettiğinin katiyyen farkında değil. Bilâkis gösterdiği şiddetle müftehir, coşuyor. Yüzüne bakar bakmaz onu da tanıdım: Bizim sütninenin damadı! Diyorum yâ, gördüklerim gittikçe görmüş olduklarıma benziyordu ve Bükreşlilerle gittikçe ahbap çıkıyorduk!

Abdülhak Şinasi HİSAR

Romanımızın Hali

Büyük edip François Mauriac'ın, romanın bütün mukadderini anlatan ağır ve güzel etüdünü okurken ve bizim için pek aziz davalara dokunduğundan, onu dilimize çevirirken, bir an Türk romanının hali gözümün önünden gitmedi.

Avrupa romancıları şahıslar yaratıyorlar ve bu şahıslara ebediye yakın ömür verebiliyorlar. Bunların içinde bazıları, isteyince, okuyucularını rüya ve fantezi ülkesine uçurarak, kendinden geçiriyorlar, yahut arkasına takıp maceralar peşinde sürüklüyorlar. Bazıları ahlâkî, içtimaî ve dinî faciaları incelemekten yoruldukları vakit *„ yüreklerin melekelere bile kapalı ve yalnız Allahın ilâhî bilgisine açık sırlarını "* deşmeye kalkıyor, sonra cemiyete hizmet etmek emelile, belli bir ideoloji için döğüşüyorlar.

Aralarında *nüfus kaydile yarışa çıkanlar*, devrinin felsefesile at başı gidip, romanını *ruh fenninin en yeni verimlerine göre ahlâkî bir teşrih levhası haline* getirenler, biteviye daha fazla reeli yakalayabilmek kaygısı ile, insanî hiç bir şeyden tiksinmiyerek en iğrenç manevî bataklığa dalanlar olduğu gibi, *bir ihtirasda hulâsa edilmiş tip* yontanlar yahut mantıksızlık ve muayyeniyetsizlik içindeki insan (chaos)larının, tek çizgisini bozmadan eserlerine aksettirenler var.

Mauriac'ın uzun uzadıya anlattığı ve bizim birkaç cümle ile ufuklarını göstermeye çalıştığımız çeşit çeşit istidatların mahsulleri karşısında, acaba romanımız, Türk romanı ne haldedir? Bu hatırlayış, hemen söyliyelim ki, bize derin bir hüzün vermekle beraber, şeytanî bir inkâra varmak için değildir. Zira, kendimizi yoklar ve tartarken Garba bakışımıza sebep, bu bakışın daima derecemizi aşmak için coşkun bir teşvik olacağına, hiç olmazsa şimdilik olması lâzımgeldiğine inandığımızdandır.

Biliyoruz ki Türk romanının tarihi ancak yarım asırlıktır. Henüz onun ananesi kurulmamış, kendine has karakteri belirmemiştir. Bu yüzden onu Fransız, İngiliz, Rus şaheserlerile ölçmeğe, ondan mucize beklemeğe hakkımız yoktur. Bir iki nesilde, Türk romanının, Halit Ziyadaki yapma üslûp zarifliğine, Yakup Kadrideki büyük sanata varmak için, ufacık bir fiske istiyen şiir ve tahlile, Peyami Safadaki Psikolojik dinamizmaya varması bile, başlı başına bir muvaffakiyettir. Bununla beraber romancılarımızın âlemlerini dolduran beşeriyete dair düşündüklerimizi söylememiz mazur görülsün.

Bize öyle geliyor ki romanlarımızda hayat, karşımıza mahiyeti değiştirilmiş, cevheri alınmış garip bir nevi aksiyon ve düşünce sistemi halinde çıkıyor. Bunlardaki dünya, içinde bulunduğumuz dünyadan bam başka, adeta yer altında, tabiî ışıktan ve hakikî renkten mahrum, içinden çıkılacak kapısı ve güne kavuşmak için penceresi olmıyan, dar ve çok karışık bir labirenttir. Bu yeraltı âleminde, ediplerimizin tamamile tasarruf edemedikleri şahıslar, bazan şuursuz bir gürültü, bazan manasız bir sükût içinde gezip dolaşıyorlar, isteyip kovalıyorlar, sevip iğreniyorlar, aldatıyor veya aldanıyorlar, gülüp ağlıyor ve nihayet, önceden belli bir kaza ve kader neticesi silinip kayboluyorlar.

Bunların; Allah, cemiyet ve vicdanla çatışmaları sathidir; yalnız anarşi, bezginlik ve yorgunluk içindedirler. Hangi yoldan gideceklerini bilmiyorlar, varılacak hedefleri yok. Sevgilerinde orta, kinlerinda orta, atılışlarında ve kendilerini verişlerinde hep ortadırlar. Allahın uzaklaştığı bu sanat mahsulü cemiyetten, sanatkâr da çekilip gitmiş gibidir. Şahıslar kendi başlarına kalmış, küçük küçük tatminler uğrunda zehirlenmişlerdir. Bu; zamandan, mekândan, reelden uzak, yer ile gök arasındaki idealsiz beşeriyet bize ısmarlama, uydurma, düzme hissini veriyor. Ne onların ıstıraplarına, ne ferahlarına ortak olabiliyoruz, ne de var olduklarına inanabiliyoruz.

Türk adam ve Türk adamın vicdanı, manevî kıymetlerinin haritası; azmış; ıztırap çeken veya inzibata, kaideye, kanuna varmış şahsiyeti nerede? Romancımız ne vakit, tasvir ettiği renksiz, temeli, iştiyakı olmıyan küçük çaptaki insanların hikâyesinden kurtularak, kendini dinleyerek, belli bir iklimin, belli bir milletin içinde, etten ve kemikten, kendisini bize zorla kabul ettiren Yeni Türk Adamı, tarif, tasvir ve tahlil edecek? Ne vakit, tabiî

TERCÜME

ROMAN

Romancı, insanların arasında, en çok Allaha benziyendir. Allahın maymunudur. Canlı mahlûklar yaratır, kaderler icat eder ve bu kaderleri vakalar, felâketlerle dokur, onları karşılaştırır ve gayelerine götürür. Uydurma şahsiyetler, şüphesiz. Bununla beraber, "*Harp ve Sulh*„un Rostowları, "*Karamazov kardeşler*„, hiç bir etten ve kemikten mahlûkun olamıyacağı kadar hakikîdirler. Onların ölmiyen özü, bizimki gibi metafizik bir iman değildir; biz şahitleriyiz. Nesiller onları bütün diriliklerile birbirlerine bırakırlar.

Ruhunun çocuğuna, hangi romancı sınırsız bir ömür vermek istemez ? Bütün edebî neviler içinde, halk arasında ve dolayısile basımevlerinde, en fazla itibar gören, (romanesque) tarz olduğundan, ediplerin çoğunun bu ilâhî vergi ile doğduklarına, kendi kendilerini kandırmaya çalışmalarına, şaşmıyoruz.

Hemen daima boşa çıkan bir iddia. Fakat bundan kimsenin, romanın ölmek üzere olduğu neticesine varmıya hakkı yoktur. Zira her devirde büyük romancılar münzevî idiler. Bununla beraber eğer roman ölmedi ise bile, bir roman buhranı olduğunu görmemek için kör olmak lâzımdır. Okuyucu ve yazıcı, hepimiz bu buhrana parmağımızı dokundurmasa idik, roman, bu kadar hücuma uğramazdı. Fakat bir takım kimseler, onda, can çekişme alâmeti sezerken, biz, gömlek değiştirme ve geçit safhaları görüyoruz. Tehlikeli bir gömlek değiştirme, korkunç bir geçit... Öyle iken gene şüphe etmiyoruz ki roman bu tecrübeden yenileşmiş ve belki de, akla gelmiyecek kadar zenginleşmiş olarak çıkacaktır.

Burhan TOPRAK

II

Bu buhran nedir? Romancı, canlı kadın ve erkekler yaratıyor ve onları bize ihtilâf halinde gösteriyor. Dinde, Allah ile adamın ihtilâfı, aşkta, kadın ile erkek ihtilâfı, nihayet *Adamın*, kendi kendisile ihtilâfı. Şu halde harp sonunu bir romancı gibi tarif etmek lâzımgelirse, " bu güne kadar romanı besleyen, ihtilâf çetinliklerinin, gittikçe azaldığı bir devirdir „, diyebiliriz. Elbette basit ve sözgelişi kullandığımız bir formül. Nitekim bu günün sosyetesile harpten önceki âlem arasında, bir uçurum tasarlamak istemiyoruz. Göz önüne koymak istediğimiz bu günkü dünyanın hususiyetlerini, 1914 den ve hatta daha önceden görmek ve bir asır yukarısına kadar çıkmak mümkündür.

Fakat, devrimize has olan şey, bir çok delikanlıları, inanmadıkları kıymetlere, hayatlarında yer vermekten uzaklaştıran, o sevklerin bir az daha yukarısına çıkacak ve dilletantizma hastalığından bıkarak, *seçmeye* ve *hakikatı her şeyden üstün tutmıya* başlayacaktır? Bütün neslimizi kıvrandıran bilmecelerden, reaksiyonlardan; isyanlardan, nefis murakabelerinden; kararlardan ve tereddütlerden; ihtiraslardan ve visallerden; vicdan azaplarından, şikâyetlerden ve meselelerin meselesinden edebiyatımızda iz yok. Her türlü ihtilâfın, din, ahlâk, aşk, ideal düğümlerinin acısı içinde yaşıyoruz. Önümüzde bir sürü sorgu işareti var: Hepsi çözülmek, açılmak, güne ve güneşe kavuşmak istiyor. Lâkin romancı bunlara dönüp bakmıyor.

Halbuki hayat durmuyor, ilerliyor ve bütün meseleleri, sessiz; ferdlerin, ailenin yıkılması bahasına halledip geçiyor. Manevî veya maddî ölüm her şeyi temizliyor, tesviye ediyor. Çünkü reelin karşısında ferd tereddüd edemez, mutlaka seçmeye ve Sfenksin sorduğu bilmeceyi halle mecburdur.

Türk romancısı; hiç olmazsa, bu cevapları verilmiş sualleri, ne vakıt, (nârı beyza) haline gelmiş bir kitap gibi, avuçlarımızın yanması için, elimize bırakacaktır?

Burhan TOPRAK

LERİMİZ

"LE ROMAN„

korkunç samimiyettir. Bu nesilden 1880 çocuklarının yaşadıkları gibi, *kırılmış bir vazo* nun kokuları ile yaşamasını istemeyiniz. Bu gün bir genç, ne benimsemediği dinle, ne bu dinden çıkan ahlâkla, ne de bu ahlâktan çıkan dünyevî şerefle ihtilâfa girişmek istemiyor. Eğer bir gün, dine dönerse, o zaman bütün hayatı değişecek ve bütün ruh ve gövdesile yeni imanına göre yön alacaktır. Fakat, ona yabancı kaldığı müddetçe - bu yabancılık tamdır ve yapmacıksızdır - onda ihtiras hiç bir engele çarpmaz, hiç bir sed tanımaz. Çünkü ihtilâf yoktur. Geçenlerde, yüzüncü yılını kutluladığımız ve ilk gençliğimizde imrenerek okuduğumuz, Fromentin'in Dominique'i gibi bir romanın, 1927 yılı genci için, bütün bütün anlaşılmaz bir hale gelmesi, çok dikkate değer. Bir gün, Léon Daudet, bu kitap için «Kalp şaheser» diye bağırmıştır. Elbette kalp şaheser değil; fakat şimdiki neslin anahtarını kaybettiği şaheser. Robert de Traz, onu böyle tarif ediyordu: « Dominique yahut Burjuva namusu. » . Burjuva namusu, bu güzel tabir bu günün çocuğu için ne demektir?

François MAURIAC

Aralarında en incesine sorunuz! Dominique ile Madeleine de Nievres, birbirlerini istedikleri halde, bu arzularına niye teslim olmuyorlar? Karşılık olarak size, Dominique'i okumadıklarını söyliyeceklerdir.

Bu cins ihtilâflar, şimdi anlaşılamaz olmuştur. Hatta daha göze çarpan dramlar bile anlaşılmıyor. Bir gün genç bir kadın, Racine'in *Phèdre*'indeki vicdan azaplarından inkisarlardan hiç bir şey anlamadığını itiraf ediyordu. Üvey oğluna âşık olmak, sanki dünyanın en basit hadisesi değilmiş gibi, "Bir hiç için ne kadar gürültü„ diyordu Vicdan rahatı içinde, Phèdre'in Hippolyte'i baştan çıkardığı ve Thésée'nin bile buna göz yumduğu güzel devir!.. Phèdre'in başından geçenler, bugün bir facianın mevzuunu teşkil edemez.

Gövde ve tene ait şeylerin, ehemmiyetini kaybettiği devir, romancı için nasıl verimli bir devir olabilirdi? Roman buhranını işte burada aramalıdır. Bundan başka geçmişte bir çok romanların beslendiği, türlü ihtilâflar da, kuvvetlerinden düştüler. Meselâ Kozmopolitizma, müsavatçılık. sınıfların ve ırkların birbirine karışması, artık Georges Ohnet'nin "*Demirhane Müdürü*„nü ve Grande Marnière'ini yazmasına engeldir. Bu gün hangi büyük asilzâde kızını Demirhane Müdürüne vermekte tereddüt eder?

Bununla beraber, Allahsız dünyamızı, aşkı da herhangi bir hareket gibi bir hareket saymıya zorlayan, bu korkunç mantık asıl roman için en büyük tehlikedir.

Burhan TOPRAK (François MAURIAC)
Yürüyor

Tercüme, yabancı eseri, ölü bir dil, orta bir zevk ve belirsiz bir şahsiyetle kelime kelime çevirmek değildir. Tercümenin iki davası vardır. Nasıl ve ne? Yani nasıl tercüme edeceğiz, neyi tercüme edeceğiz? Bunların birincisi için eserin yazıcısı derecesinde olmasa bile onun âlemine ait bütün incelikleri kavramış, çevirdiği eserin cevherlerine kendi cevherleri gibi ısınmış, ona sempati, heyecan ve fedakârlıkla bağlanmış ve kaleminin salâhiyetini kurmuş bir şahsiyet sahibi olmak lâzımdır. İkincisine gelince bunun için kendi dilinin kültür ve sanat seviyesini bilecek, dertlerini, eksiklerini, ihtiyaçlarını sezecek, alâkalarını, iştiyaklarını, dâvalarını görecek ve ona göre seçecek bir ölçü gerektir. Bizde tercümecinin vasıflarına ne birinci şahsiyet, ne de ikinci kıymet dahildir. Onun için bir ton eser tercüme eder, bir gram cevher elde edemeyiz. Tercümeye ihtiyacımız büyüktür. Anlıyarak, bilerek, severek, duyarak tercüme. Bu iki sayfa, bildirdiğimiz endişelerin kontrolü altında yabancı âlemlerin en gösterici ve en öğretici eserlerile karşılaşacağınız yerdir.

Sinama:

ŞARLO VE SON FİLMİ

Sinama bize icat edilir edilmez eğlence diye girdi, hoşumuza gittiği için yaşadı. Pazar günleri sinamaların önü, tekaüde çıkmış paşadan, Kulelili talebeye, kasketli ve kıravatsız müştereriden, astragan kürklü ve Şanel kokulu hanıma kadar dop doludur. Hayatını kazanan bir müessese. Fakat ne hayatı, ne de cevheri anlaşılmış ve münakaşa edilmiş bir müessese değil. Garbli fikir adamının başında sinama diye bir hadise vardır. Çünkü o, oradan çıktı ve başıboş bırakılmadı. Bizde üç tüccarın elinde ve her türlü fikir kıymetinin dışında, almış yürüyen bu müesseseyi bu bakımlardan kavramak istiyoruz. Bu yazıda basit bir komik sandığımız, fakat günün en büyük sanat şahsiyetine sahip olanlardan Şarlonun son filminde ne yapmak istediğine dikkat ediniz:

İsmini unuttuğum büyük bir muharrir " dünyada, insanlığın şerefle anabileceği üç isim vardır „ diyordu ve bunların *Şarlo, Cami* ve *Gandi* olduklarını söylüyordu. Bir Fransız mizah muharriri olan *Cami* - ki bu ismi ne yazık, pek az kişi tanır - ile *Gandi*yi bir tarafa bırakalım. Şarlodan ve son yapmış olduğu filmden bahsedeceğim.

Şarlonun iki senedir yapmıya uğraştığı bu filmin ismi " Yeni Zaman - Modern Times„ dır. Henüz Türkçeye nasıl tercüme edileceğini bilmiyorum, fakat bana bıraksalar, ben, bu filmin türkçesine " makina devri „ derdim. Yazımda filmden bahsederken, bu ismi kullanacağım.

Şarlonun filmi az kalsın gösterilemiyecekti. Çünkü Şarlo, "makine devri„ nde, Amerikada doğmuş olan *(standardisation)* ile çok kuvvetle alay etmekte, onu acı bir şekilde tenkit etmektedir.

Makinanin, Amerika ekonomik, sosyal hayatında oynadığı rolü düşünen, ve "sinama çarı„ lâğabı ile anılan Amerika sansür heyeti reisi (W. Hayes) bu sebepten, filmden birçok parçalar çıkarmış, öylece oynanmasına müsaade etmiştir. Böyle olduğu halde, bu gün bile, Amerikanın bir çok gazeteleri Şarlonun filminin gösterilmemesi için onu nelerle itham etmiyorlar. Halbuki Şarlo, iki senelik uğraşma, didinme, tetkik mahsulü olan son eserinde sadece beşerîdir.

Burada biraz (*Taylor*) sisteminden bahsedeceğim. (*Taylor*) meşhur (*Ford*)un bir mühendisi idi. Amelenin çalışma şekillerini tetkik edip onları filme aldıktan sonra gördü ki, en basit bir işte çalışan bir amele bile, iş başında, lüzumsuz bir takım hareketler yapmakta, enerjisini beyhude sarfederek verimini azaltmaktadır. Eğer bu lüzumsuz hareketlerin önüne geçilebilirse, muhakkak amelenin verimi artar, istihsal çoğalır.

(*Taylor*)un bu sistemi tecrübe edildi, netice müsbet oldu. Kabul ve evvelâ (*Ford*)un fabrikalarında tatbik edildi. Bu sistemle yetişen aynı amele, eski veriminden iki üç misli fazlasını elde ediyordu. Yalnız, bir müddet sonra, bu amelenin aptallaştığı, gözleri bağlanıp dolaba koşulan bostan beygirlerinden farksız bir hale geldiği görüldü. Çünkü *(Taylor)*un lüzumsuz bir takım hareketler diye gördüğü hareketler, " Şahsiyet „ denilen şeyin ta kendisi idi. Bu ortadan kalkınca, (*Taylor*) sistemile yetişen amelenin, seri halinde imal edilen çanak çömlekten farkı kalmadı. İşte bu kısaca, mümkün olduğu kadar basit anlatmıya çalıştığım şey, *(standardisation)* un doğurduğu neticedir.

Gelelim Şarlonun filmine:

Şarlo, kendisine bir iş aramaktadır. Buluyor. Bir fabrikaya giriyor. Fabrikada bu sistem en mütekâmil şekle çıkarılarak tatbik edilmektedir. Hatta, yemek tatili kaldırılmıştır. Amelenin yemekleri, çalışırken, önlerine, bir zincir üzerinde işleyen bir masa ile gelmektedir. Mütekâmil bir makine, vakıt kaybetmemeleri ve lüzumsuz hareket yaparak istihsali azaltmamaları için, yemekleri, amelenin ağzına kadar veriyor, bir başka mütekâmil makine, yemek yendikten sonra, amelenin ağzını siliyor. Böylece, amele bir tarftan yemek yiyor, bir taraftan da, tek ve basit bir hareketten ibaret olan işlerini görmekte devam ediyor.

Şarlo bu fabrikada sekiz on gün çalışıyor. Bir gün yemek makinası bozuluyor. Hem de tam Şarlonun önüne gelip ona ye-

HIRSIZ, POLİS VE KOMÜNİST

[Necip Fazıl Kısakürek bir İstanbul gazetesine iki günde bir fıkralar yazacaktı. Bir kaç fıkrası çıktı. Sıra aşağıdaki fıkraya geldi. Necip Fazıl Kısakürek yazısını gazetenin müdürüne verdi. Bu zat « Ben komünist müşterilerimi kaybedemem » diye bu yazıyı koyamayacağını söyledi. Bu suretle neşredilemeyen yazıyı şimdi okuyunuz:]

Polis meydandadır. Hırsız gizlidir.

Polis cemiyetin kötüye karşı nefret ve şiddetini temsil ettiği için apaçık iş görür. Bu, aşikârlığı ifade için de üniforma giyer ve gece fenerlerinin altında kolunu sallaya sallaya dimdik gezer. Çünkü hak ve kuvvet akar sular gibi açık ve her yana dikdiği nöbet kulübeleri ve karakollar da çeşmeler ve sebiller kadar boldur.

Hırsız, polisin belli olduğu derecede gizlidir. İnsanların, evlerine hava ve güneş girsin diye açtıkları pençerelerden girer ve duman çıksın diye kurdukları bacalardan süzülür. Bu bakımdan hava, ışık ve dumandaki alestikiliği andıran bir çevikliği bir fevkalâdeliği vardır.

Daima tabiinin üstündeki tecellilere âşık, daima hakikatın maverasına hasretli, daima esrarlının vadettiği ihtimale tutgun insan ruhu, gizliyi nerede bulursa alâkalı ve cazibeliyide orada bulur.

En basitinden, en giriftine kadar her insan için bu böyledir ama, olgun insanla ham insan arasında şu fark vardır:

Olğun insan, gayesi öz cazibeden ziyade evimizdeki kilimden başka bir şey olmayan hırsızın iç yüzile, vazifesi tutmak ve cezalandırmaktan başka bir şey olmayan polisin cazibeden vareste dürüst çehresini görebildiği halde, ham insan, cazibesi hilesinden doğma hırsızı bir kahraman ve cazibesizliği vazifesinden gelme polisi bir âciz farzeder.

Bilmez ki hırsızdaki bütün fevkalâdelik aslının değil tarzının eseridir. Çarşı ustalarının ihtiyar Amerikalılara yutturmak için bir saniyede yaptıkları on bin senelik tarihî taşlar taklidinden daha adi olan bu zanaat hilesini nekadar anlatsanız gene tesirini kuş beyninden söküp atamaz.

Komünistin doktrinlerile şu anda işimiz yok. Yalnız onu büyük ve bilgisiz kalabalığa sempatik göstermekte doktrinlerinden çok fazla iş gören bir makiyaj oyununa işaret etmek istiyoruz.

Üstü çöp ve mısır koçanile dolu haliç akıntıları gibi bir yerde ancak hafif insanları sürükleyen menfi bir cereyan gördünüz mü hemen dikkat ediniz:

Etrafa yaydığı cazibe dalgası, mayasındaki doğruluk ve güzellik cevherinden mi, sırtındaki fantoma elbisesinin büyüsünden mi geliyor?

Necip Fazıl KISAKÜREK

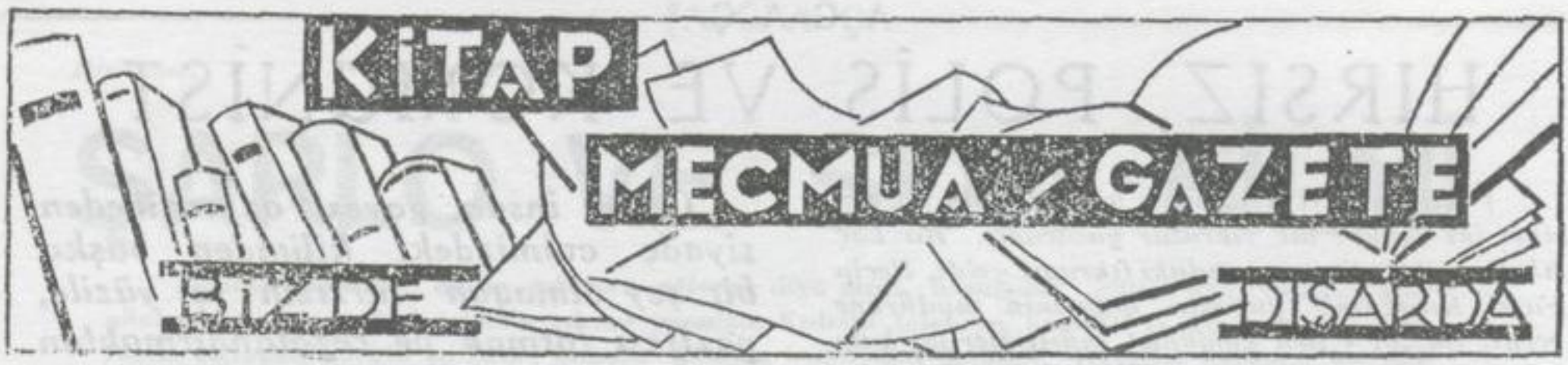
---

mek vereceği dakikada. Şarlo yemek yiyemiyor. Buna mukabil ağız silme makinası bozulmamıştır. Vazifesini görüyor, yemek yemediği halde zavallı Şarlonun ağzını siliyor. Şarlo, hayretler içinde, fakat sesini çıkaramıyor, çünkü, her gün, her dakika ayni hareketi yapa yapa şahsiyeli kalmamıştır ve çıldırıyor, ilâh... İlâh ..

Şarlonun bu fimi, ötekiler gibi, seslidir, sözlü değildir. Yalnız bir yerinde Şarlo şarkı söylüyormuş. Ama nasıl söylüyor, daha bilmiyoruz, çünkü film henüz gelmedi ve görmedik.

Şarlo niçin konuşmuyor? Bence, Şarlo konuşuyor, her hangi bir yüzde yüz sözlü filimden daha fazla. Onun konuştuğu dil, cihanşumul bir dildir. Halbuki her hangi bir film ya İngilizce, ya Almanca, ya Fransızca veya bir tek dil konuşabilir. Şarlo öyle bir konuşuyor ki, onun sade komik tarafını görmeyenler için, bu, titrenen bir konuşmadır. Onun filmlerinin her sahnesi kayıtsız ve şartsız bir düşünce mahsulü, hatta bir darbı meseldir.

Fikret Adil KAMERTAN

Antoloji ve doğurduğu mesele

Matbuat müdürlüğü, fransızca bir antoloji neşretti.

1908 senesinden sonraki Türk edebiyatı antolojisi. Fransızca antoloji ne demektir? Matbuat müdürlüğü yeni Türk edebiyatını Avrupaya tanıtmak istiyor. Propaganda eseri. Bu eserin gördüğü mukabele, umumî yerde iffete tecavüz eden bir kimsenin başına gelecek şeydir. Yumruk, tokat, tekme, çimdik, ve korkunç bir namus ve hak şamatası. Neve falan var, niçin falan yok, hatır işi, arkadaş kayırması...

Ne oluyor? bir gemi batıyor da birlcik sandalına adam mı seçiyorlar? Öleceklerle ölmeyecekler mi ayırt ediliyor? Bu telâş, bu kıyamet ne? Tenkidin yokluğu bile olmayan memleket'e bu kadar gizli mütefekkir nereden çıktı? Daha evvel nerede idiler. Neyle uğraşıyorlardı. Ne düşünüyorlar ve ne konuşuyorlardı? Bu eser çıkmadan evvel bu insanlar arasında sıkı yasaklara bağlı bir kıymet hükmü yaşıyordu da ona bir riayetsizlik mi oldu? Bu kitap bir satranç tahtası gibi çerçevesi, haneleri ve taşları belli vahdetli bir âlemin şirazesini mi allak bullak etti? Ne münasebet! O halde bu kitapta ancak temmuz sıcağının meydana çıkarabileceği kahve rengi böceklere kara kışta can verecek nasıl bir hararet bulunabilir? Heyhat, onda böyle bir hararet bile yoktur.

Bu eser sadece, aldığı şahısların kaliteleri hakkındaki anlayışı zayıf, zaman ve mekân kıratları hatalı, çizmeye çalıştığı büyük çehrenin karakteri kavranmamış, fakat alınması lâzımgelen unsurların yüzde doksanını avrupalının bildiği dile çevirivermiş basit bir tanıtma kitabıdır. Şunu almış, bunu almamış. Hata etmiş olabilir. Fakat onları da öbürlerini aldığı tarzda alsaydı dava hal edilmiş mi olacaktı? Netice şudur:

Bu antolojide iki iş yapılmak istenmiştir. Biri eser tercümesi, öbürü kıymet ve karakter biçilmesi. Eser tercüme etmek kolaydır. Kıymet hükmüne gelince, bunu, Türk muharririnin fransızca bir propaganda eserinden beklemesi ayıpların en büyüğüdür. Zira böyle bir eser, memleket içinde kurulmuş ve binalaşmış hükümlerin fotoğrafını almaktan başka bir şey yapamazdı. Antolojiyi bu noktadan hırpalamak için kendi dilimiz ve kendi havamız içinde kurulmuş bir mizan göstermemiz lâzımdır. Bu temel olmayınca böyle bir eser yapmak isteyen müessese, ister niyetlerin en iyisile, ister en kötüsile hareket etsin, bu çukura düşecek ve nihayet kan başına vurduğu zaman da «bunu ilk defa ben yaptım, geride ne vardı» diyebilecektir.

İşte, daha kendi muhasebesini yapmamış bir âlemi, dışarıya tanıtmak istemenin akıbeti. Zayıf bir iş, kedisinden daha zayıf bir karakter! Dışarıya vurdurmuş ve henüz kendi mahkemesini kurmamış bir için dışarıya çıkmak hususundaki liyakatini güzelce tespit etmiştir.

Zavallı Türk edebiyatı! Seni diplomatik valiz içinde gümrüklerden kaçırmak isteyenlere bilmeden ihanet ediyor ve yasak eşya halinde istasyon rıhtımlarına dökülüyorsun. Bilmiyorsun ki sen, cevherinin terkibini bulduğun ve yasaklarını kurduğun gün, sivri burunlu ve miyop bakışlı Avrupa kuyumcuları ayağına kadar gelecektir.

N. F. K.

Mecmua yağmuru

Gökler ufkumuzu, korkunç bir hiçlik kızıllığı içinde, bir kar rehavetile düşen, eski papuç, soğan kabuğu, hindi tüyü, sönmüş kömür ve bakkal çivisinden ibaret korkunç bir yağmura tutmuştur.

Mecmua yağıyor. Yüz bin tanesi çıkıyor ve yüz bin tanesinin de çıkacağı bu günlerde haber veriliyor. Ne Alman markı, ne Rus Manatı enflasyon günlerinde kantiteyi bu kadar namütenahiye ve kaliteyi bu kadar hiçe götürmedi. Bu kadar bol çıktıklarına ve daha bir kaç misli çıkmak alâmeti gösterdiklerine göre bunlar Türk okuyucusunu avlayacak esrarlı maideyi nihayet bulmuşlar mıdır? Habeş kralının lâzımlığı, bin metre boyundaki ejder, Bektaşi esrarı, Amerikanvari tavsiyeler, Holivut kızıyla erkeği arasındaki dedikodu, kızıl sultana ait romanın onuncu seneye basan tefrikası, Aysel hanımla Vural beyin arasında geçen hikâye, üç beylik bilmece ve iki sefil hediye. İşte bu esrarlı maide!

Beri tarafta 101 sene hapsinden nasılsa çıkmış mahpuslar gibi ezgin ve şaşkın, hakiarını idrâkten mahrum, nasıl yaşadığı meçhul, şahsiyetleri mevhum ve miyarları madum bir kaç edebiyat mecmuası ve mız, mız, mız, bir takım sesler.

Et yiyen kurdu günlerce aç bırakırsanız belki ota da razı edebilirsiniz. Fakat okuyucunun zevk ve idrâk midesindeki teşekkülü bozacak derecede ona bu tarzda gıda verdikten sonra ondan marazi bir alâka görürseniz suçu okuyucuya yükletemezsiniz. Suç ne ilk kıymet şarlatanlarında, ne de ikinci kıymet öksüzlerindedir. Meydan boştur ve her boş meydan gibi boyacı çocuklarının zıp zıp oynamasına açıktır. Işık olmıyan yerde karanlık hüküm sürer. Kabahat çakmayan ışıkdadır.

N. F. K.

Hikâye :

KAFA KÂADI

Bu gün, Türk hikâyesi diye bir şey var mıdır ? Bu sorgu edebe aykırı görünmesin, var-mıdır? Her gün Sirkeci garına giren tirenlerin getirdikleri en pespaye Fransız gazetelerinden en pespaye şartlar altında hırsızlanan ve altına iki isim, bir de soyadı halinde üç Türk ismi atılan bir gündelik gazete hikâyesi ve hikâyeciliği vardır. Bundan başka yerli bir yazıcının yazdığı, yerli bir sanat kıymetini, yerli bir realite görüşünü, yerli bir ruh haletini arzeden bir hikâye var mıdır? İlk gençliklerinde hikâye yazmış ve artık yazmaz olmuş bir iki kişi bir tarafa, bu gün bu vasıfları taşıyan tek bir hikâyeci faaliyette değildir. Bu hikâyeyi okuyu-nuz. Bakalım onda Anadolluya ait nasıl bir ruh haleti ve nasıl bir perspektif göreceksiniz :

Akşam üzeri hapishaneye bir sürü adam getirdiler. Hepsi elli kadar vardı. Bu kadar kalabalığı, süngü takmamış iki candarmanın arasında görünce yol parası borcundan bu-raya geldiklerini anladık.

Nizamiye kapısından girince avluda sıra oldular. Bir gardiyan elindeki kâadına bakarak yoklama yaptı. Ondan sonra duvar kenarına dizilerek çömeldiler, konuşmadan bekleşmeye başladılar.

Kılıkları pek perişandı. Poturları parça parça sarkıyordu ve çoğunun ayağında kun-duraya benzer bir şey bile yoktu.

Sırtlarında deve tüyü çuldan kısa ve gene parça parça cebkenler, bunun altında solmuş, lime lime yıpranmış ve yamadan görünmez olmuş mintanlar vardı. Siperini sağ veya sol yanaklarının üstüne getirdikleri kasketleri yağ içindeydi. Yırtık siperden koyu sarı mu-kavvalar fırlıyordu.

Yanlarına koydukları çul heybelerin yana yatan ağızlarından bir kaç somun kara ekmek, bir kaç dürüm yufka ve bazılarının-kinden bir kaç taze soğan yaprağı görü-nüyordu.

Hangi koğuşa girecceklerini ve ne yapa-caklarını söyleyen olmadığı için uzun zaman beklediler. Kendi aralarında ara sıra bir şey-ler fısıldaşıyorlardı. Kendi köylerinden bir kaç mahpus yanlarına sokulunca isteksiz ve çekingen tavurlarla onun suallerine cevap veriyorlar, ara sıra başlarını başka tarafa çevirip uzaklara bakarak bu konuşmaya de-vam etmekten pek hoşlanmadıklarını anlatı-yorlardı.

Hakikaten tanımadıkları mahpuslardan ziyade, hemşerilerinden utanıyor gibiydiler. Katilden veya başka ağır cürümlerden yatan kendi köylülerinin karşısında, yol parası ver-medikleri için hapse düşmüş olmak onlara kim bilir ne hissettiriyordu.

İçlerinde bir de ihtiyar vardı. Görünüşte altmışı çoktan aşmış olan bu adamın artık yol parası ve saire ile alâkası olmasa gerekti. Mavi damarları fırlamış ve kütükleşmiş elle-rinde tuttuğu iğri ve kalın bir sopaya daya-narak kalkabiliyor ve iki kat olmuş belini bir yere dayamak için duvarın yanına gidiyordu.

Kupkuru ve uzun çenesinde bir kaç tel sallanmakta, dökülerek adamakıllı seyrekleşen ak saçlarının altında lekeli ve pul pul olmuş bir deri parlamaktaydı.

Üstü başı ötekiler kadar, hattâ daha fazla perişandı. Belindeki meşin silâhlık, belki altmış senenin kahrını çekmiş olduğu için, tüylenmiş, çatlamış, taban astarı gibi incel-mişti.

Yanına yaklaştım. İhtiyarlıktan ufalmış gözlerle bana baktı. Geçeceğimi sanarak başını gene başka tarafa çevirdi.

Yanına diz çöktüm.

" Merhaba, dede! „ dedim.

Dönüp baktı Gözlerinde ufak bir hayret parladı ve söndü.

" Eyvallah! „

Her yeni gelene söylenen beylik cümleyi söyledim :

" Geçmiş olsun ? „

" Sağ ol! „

Tekrar önüne baktı. Bir sigara çıkarıp verdim. Titrek ellerile aldı, sonra silâhlığın-dan teneke bir tabaka çıkararak açtı. İçinde bir tutamdan az tütün tozu ve bir fitilli çakmak vardı. Seferberlikten kalma olduğu

besbelli idi. Avucunun içi ile hızlı hızlı çaktı, sonra fitili düzeltip bir kaç kere daha denedi. Bir türlü yanmıyordu. Bu sırada benim yakıp uzattığım kibritle sigarasını ateşledi ve ağır ağır, derin derin çekti.

Ben gene sordum :

" Vukuatın ne dede ? „

" Ne vukuatı oğul, susa yolu parasını veremedik ! „

" Kaç yaşındasın ? „

" Ne bileyim? Seksen olmalı !.. „

" Nasıl olur? Altmışı geçenlerden yol parası istemezler... „

" Benden istiyorlar... „

" Bir yanlışlık olacak. „

" Yanlışlık değil oğul, „ dedi ve anlattı:

" Dört oğlum vardı, birisi katilden hapse düştü, sekiz sene yattıktan sonra öldü, ikisi seferberlikte gitti, biri de candarma idi, eşkıya takibinde vuruldu, topal kaldı, şimdi köyde oturur ve benim elime bakar. Öbür oğullarımın çocukları yoktu. Bunun da bir tek oğlu oldu, o da sekiz yaşında sıtmadan öldü. Öleli yirmi seneyi aşkındır. O zamandan beri topal oğlumla oturuyoruz. Benim koca karı ile topalın karısı tarlayı sürer, ekerler, ben harmana yardım ederim, topal da çardakta oturup bostanı bekler, kıt kanaat geçiniriz. Üç sene evvel bizim ağa dere boyundaki ufak tarlamıza sahip çıkar oldu. Bağırdık, çağırdık, fayda etmedi. Oğlan sakat, bende de derman yok, hakkımızı kendimiz arayamadık. Mecbur olduk, hükûmet kapısına düşmeye. İki sene mahkememiz sürdü. Bizim tapumuz falan yok ama, bütün köylü o tarlanın bize dededen kaldığını bilirdi. Bunu soran olmadı, ağa yalancı şahit dinletti, mahkemeyi kazandı Mahkeme sürerken benden kafa kâadı istediler, nereden bulayım? Askerden döneli devlet kapısına işim düşmemişti, aradım, aradım yok... Sonra mushafın arasında bizim topalın ölen oğlunun kafa kâadını buldum. Onun da adı Mehmetdi. Kafa kâadı değil mi, hep bir, dedim, gittim, vilâyete kaydını gördürdüm, yeniden adres verdim.

Mahkemeden bir şey çıkmadı. Vilâyete gelip giderken öbür tarlayı yüz üstü koduğumuzla kaldık. Altı ay sonraydı, köye tahsildarlar geldi. Yol parası verecekların arasında muhtar beni de okudu. Yanlış olacak diye kulak asmadım. Bir kaç kere gelip gittiler, aldırmadım. Yirmi senedir yol parasından muaftım.

Bu sefer tahsildarlar candarmayla beraber geldiler. Yol parası vermiyenlerle beraber beni de aldılar, ben seksen yaşındayım dedim ama, dinliyen olmadı. Nüfusa geldik, defteri açıp baktılar, daha yirmi dokuz yaşındasın dediler. Amanın etmeyin, halime bakın, sakalıma bakın dedim; olmaz, tevellüdün işte burada, adresin de belli diye dayattılar. Cebimdeki nüfusu çıkarıp verdım, meğer oradada 29 gösteriyormuş, o zaman aklım erdi ama, neyleyim, daha çok kurcalarsan başına iş açılır dediler. Ben de sesimi çıkarmadım. Altı lirayı denkleştirebilsem verir kurtulurdum ama, bu zamanda altı liranın yolu nerde? Kaderde yazılı imiş dedik, geldik buraya...„

Gülmeye başlamıştım.

" Ama, babacığım, hiç insan torununun nüfus kâadını alırmı? „ dedim.

Bıkkın bir tavrula elini salladı ve :

" Ne olurmuş sanki ? „ diye mırıldandı, " Hepsi devletin kâadı değil mi ? „.

Sabahattin ALİ

Refik EPİKMANın Hikâyemiz için yaptığı Desen

RUSYA

(Comte d' Ormesson dünya fikir ve aksiyon âlemine hâkim büyük ülkeler hakkında, son günlerde Pariste bir seri konferans verdi. Mevzuu, İngiltere, Almanya, İtalya, Rusya, bir de bu değişik sistemler karşısında Fransadır. Hatibin ana plânı siyaset gibi görünüyorsa da her derin siyaset adamı gibi görüşlerinin kökünü içtimai ve fikri plânlara daldırdığı için bu konferansları sadece basit ve günlük politika ifadesi diye kabul edemeyiz. Konferansçı bahsettiği ülkelerin politika münasebetlerinden ziyade cemiyet konstrüksiyonları üzerinde işlemekle saf fikir adamını şiddetle alâkadar eden çevreye girmiş bulunuyor. Onun için bu konferanslarda her entellektüelin sarmaş dolaş olduğu büyük meselelerle yüz yüze geliyor ve cevaplarının araştırılmış olduğunu görüyoruz. Pariste büyük bir alâka uyandıran bu konferanslardan Rusya hakkında verilmiş olanın özü şudur:)

(Mukaddemeden sonra) Bir çok iş branşlarında Rusyanın neşrettiği resmî vesikaları görenler ciddî bir şaşkınlık karşısında kalırlar. *1934 bilânçosu üzerinde* Stalinin raporu bir zafer destanı halindedir. *(Konferansçı bu rapor üzerinde uzun uzun duruyor ve birçok maddelerini naklediyor. Bu maddeler eski Rusya ile bugünkü arasında eser mukayesesidir. Bu eserler umumiyetle endüstri eserleridir.)* Rusya inkılâp devresi içinde adam akıllı şekil ve bünye değiştirdi. Orta çağ cemiyeti vasıflarından kendisini temizlemeye çalıştı. Ziraat memleketi iken endüstri memleketi oldu. Ufak ve ferdî ziraat istismarcılığından kollektif ve makinalaşmış ziraatçiliğe çıktı. İlimsiz ve teknik sistemden mahrum memleketten, her şubede mektebini kurmuş kültürlü memlekete geçti. Bütün bu işlerin yekûn halinde mütalâası, bizi tarihin kaydettiği en büyük enerji hareketlerinden biri karşısında bırakır. Çarlık rejiminden Sosyalist - Komünist rejime geçtiği günden beri Rusyanın yaptığı işlerin muhassalası, onu, Avrupa medeniyetinin en geri saflarından en ön saflara sokulmuş gösteriyor. Bu tablonun karşısında ne düşünmek lâzım? Rusya, öbür memleketlere göre 80 sene geride idi. İşte şimdi bu geriliği kapatmak yolundadır. Bu kapatış hareketi, bir inşa kıyameti halinde, her sahada fabrika kurmak ve teknik cihazını tamamlamak suretile kendisini tereüme ediyor. Bu hareketi üç kuvvet idare etmekte: Metod, Mistik ve tedhiş... Metod, çünkü Rusyada "Plân" hâkimdir. Mistik, çünkü iş, Rusyada resmî dindir. Tedhiş, çünkü her fabrika asker muhafazası ve süngülü kontrolu altında çalışıyor. Bu vaziyet karşısında mırıldananlar, tıpkı büyük Petro ve Katerina zamanında olduğu gibi Siberyaya, yol yapmaya gönderiliyorlar. Rusyanın teknik nizamdaki terakkisini inkâr kabil değildir. Fakat kendisini bu nizamın en önünde farzedici gururuna gelince bu, hâlâ dışarıda ne yapıldığını bilmemesindendir. Zira harp sonu devri, her yerde büyük bir kuruculuk ve yapıcılık humması karakterini taşıyor. *(Almanya ve faşist İtalya hakkında misaller, istatistikler.)* Bugünkü Rusyanın eski Rusya önünde ne mesafeler aştığını biliyoruz. Fakat eski Rusya zamanında hiç bir şey yapılmamış ve hiç bir işe başlanmamış göstermesini anlamıyoruz. Moskovayı Viladivostoka bağlayan hat o günün kocaman teknik hadiselerinden biriydi. Eğer «Transsibérien»i bu günkü Rusya yapmış olsaydı kimbilir şimdi nasıl bir zafer nidası koparırdı. Bu mukayeseden maksadımız, Rusyanın eserini görmemezlikten değil, kendisini yokluktan bir anda varlığa geçmiş göstermesini kabul etmemektendir. Çünkü dünyayı ve zamanı kendilerile beraber başlıyor göstermek inkılâpların huyudur. Bu devreleri Fransa da yaşamış ve Fransa tarihinin 14 temmuz 1789 da başladığı sanılmıştır. İnkılâba yapılacak en samimi hizmet, onun tarihi kırdığını değil, tamamladığını söylemektir.

Bugünkü Rusya nerede? 120 milyonu köylü, 30 milyonu memur ve 20 milyonu amele olan 170 milyonluk Rusya hangi inkılâp çemberi içinde? Orada için için bir değişme, başka ufuklara doğru bir kayış sezildiğini söyliyenler haklı mı? Aldatmıyan delâletler ve etraflı ve derin şahadetler, bu sorguya «evet» cevabını verecektir. Evet, rejim kati bir değişme havası içindedir. Bu değişmeyi doğuran dört saik görüyoruz: Birincisi tecrübe, ikincisi mali meseleler, üçüncüsü köylünün mukavemeti, dördüncüsü cihan politikası... Birinci plânda, yani tecrübe plânında rejim açıkça ana prensiplerine sırtını çevirmeye başlamıştır. Rejimin ideolojisi kati müsavilik ve kati tesviye fikrinden doğmuştu. Bütün sınıfları, bütün ruh hâletlerini, bütün faaliyet nevilerini, aynı kalıba dökmek ve Rus halkını tek bünyeli bir tipe irca etmek gaye edinilmişti. Yavaş yavaş hadiseler bu mücerred inanışın yalanını çıkardılar. Bugün Rusyanın yeni ve büyük aktüalitesi her şubede ve her türlü ricattir. Bu ricat kalite prensibine, insanlar arasında kademe ve fark gözetme fikrine, şahsi karar ve

kıymete, kısaca ferde doğrudur. Rus idarecilerince birçok sebebler altında istenen bu nizamlı değişme hareketi her sahada kendisini gösteriyor. *(Konferansçı burada birçok misaller alarak iddiasını isbata çalışıyor. Birkaç sene evvel Moskova sokaklarında gezenlerin umumî ve yeknesak bir sefalet kılığı görmelerine mukabil bu gün sınıf sınıf kılıkların değiştiğini, tiyatroya, lokantaya tıraletle gidilmiye başlandığını ve gazetelerin bu hareketi teşvik ettiklerini, hattâ Karadeniz kıyılarında bu farkın daha göze çarptığını, orada lüksün yeniden meydana çıktığını haber veriyor.)* Kılıkta göze çarpan bu sınıf tegekküü iş ve işçi kademelerinde daha parlak görünüyor. Amele kütlesi artık aynı kalıbın dökümü değildir. Her türlü amele katagorisi meydana geldiği gibi, kazançları da ferdi kalitelerine göre değişiktir. Bu farklılaşma serbest meslek adamları, bilhassa entellektüeller arasında en keskin ifadesini buluyor. Rejimin hakiki prensleri olan entellektüeller içinde ayda 10000 rubleye kadar kazananlar vardır. Buna mukabil Sovyet cennetine imrenen fedakâr amelemize Rusyada vasati amele kazancının ayda 170 ruble olduğunu söylersek onu şaşırtmış olmazmıyız? Ayda 170 rublenin ne demek olduğunu anlamak için bilmelidir ki bir rublenin hakiki kıymeti bir franktır. *(Yani Rusyada amele ayda 14 T. lirası kazanıyor.)* Her şey kaliteye doğru gidiyor. Bu gaye için kısım kısım mükâfatlar ve ikramiyeler tesis ediliyor. Eski Taylorisma ihya ediliyor ve bir Sovyet keşfi diye ortaya sürülüyor. *(Konferansçı burada Stakanoff isminde bir amele ile Marie Dentchenko adlı bir köylü kadının istihsallerini çoğaltmak maksadile kendi kendilerine aldıkları inisyatif neticesinde nasıl milli kahramanlar haline getirildiklerini ve bu hareketlerin, kendi isimlerini taşıyan bir mezhep halinde nasıl bütün Rusyaya tamim edildiğini ve nasıl allahlaştırıldıklarını anlatıyor ve sonra köylü sınıfına geçiyor.)* İnkilâbın başında köylü, ağasının nam ve hesabına işlettiği toprağın sahibi olacağını duyunca yeni rejimi sevinçle karşıladı. Vaktaki devlet köylüye her şeyin kendisine ait olduğunu, ziraatin (Kolkhozes) ve (Sovkhozes) rejimi altında komünist'eştirildiğini ve devletin biricik alıcı olduğunu söyledi, işte o vakit köylüde dehşet başladı. Köylü ekim sahasını daralttı. Hayvanlarını tasfiye etti ve korkunç bir kıtlık ve sefalete yol açtı. Bugün köylünün mülkiyet prensibi yeniden doğmuştur. Evi kendisinindir. İki hektara kadar toprak, iki inek, bir kaç koyun ve istediği kadar tavuk sahibi olmasında mahzur yoktur. Diğer taraftan vesika usulü de kaldırıldı. Artık ne ekmek, ne patates, ne de şeker vesikası vardır. İçtimai sahada da aynı değişiklik... Rus idarecilerinin kara kedisi olan ve dibinden kazımak istenen aile fikri yeniden hortladı.

Ellerindeki doktrinlere göre çocuk, etile kemiğile, ruhile, bedenile devlete ait ve ailesinin her türlü hak ve müdahalesinden uzaktı. Aile, bugün tamamile tersine olarak bir "Sovyet hücresi„ telâkki edilmektedir. Ana ve babanın çocuğuna sevgisi ve onun fizik ve entellektüel inkişafına çalışması artık bugün en iyi Bolşeviğin vazife-i diye telkin ediliyor. Bütün gazeteler, küçük kızının saçlarını okşıyan Stalinin resmini, halkın babası, halka babalık hislerinde model oluyor diye neşrediyorlar. Boşanma, artık yıkıcılık ismile anılıyor. Nihayet vatan fikri öyle bir hararet, öyle bir heyecan, öyle bir imanla canlanıyor ki Rusya üçüncü "Reich„ ve İtalyayı gölgede bırakacak derecede dünyanın en milliyetçi ülkelerinden biri oluyor. Rus milliyeteciliği, mutlak militarizma halinde en had manasını almıştır. Kızıl ordu rejimin hakiki bel kemiği biliniyor. Tayin edilen beş Mareşaldan ikisi, eski asilzadelerden ve yalnız biri işçi sınıfındandır. Kızıl yıldız ve Lenin nişanlarının büyük salip rütbeleri her kesin gözü önünde parıldıyor. *(Konferansçı bu misallerden sonra bütün bunların iktisadi sebepler dolayısile olamıyacağı ve eski Rusyaya ait bazı vasıfların isim değiştirerek dirildiğini söyledikten sonra şu hükme varıyor:)* Hiç mübalâga etmeden söylenebilir ki son yılların hadiseleri, Rusyanın Avrupaya dönüşü hadiseleridir. Rusyanın Avrupaya bu kadar katiyetle dönüşünü Şarki Çin şümendüferlerini satması da ispata kâfidir. Rusyanın artık Asyada işi kalmamıştır. Esaslı olarak Avrupaya dönmüş ve kendini orada teksife başlamıştır. Bu dönüş, içtimai bünyede olduğu gibi büyük poletika oyununa iştirakte de kendisini göstermiştir. Rusya İslav milletleri üzerindeki asırlık nüfuzunu ele almaya ve bu memleketler içinde gene "ebedi büyük anne„ tavrını takınmaya başlamıştır. Nehirler yataklarına giriyor.

Şu halde onun istikbali ne olacak? Sovyet rejiminin istikbali nedir? Gösterdiğimiz değişmeler acaba onun bizim gibi kapitalist ve burjuva bir cemiyete doğru gittiğine mi işarettir? Kendimizi onlarla mukayeseye imkân görmüyoruz. Nasıl ki harpten evvelki Rus cemiyetile de Fransız cemiyetini mukayese etmeye imkân yoktu. Bu fark daima vardır ve var olmakta devam edecektir.

Rusyanın on veya yirmi sene sonra ne olacağını bilmiyorum. Kehanetlerden çekinmek lâzımdır.

(Konferansçı Rusyanın verdiği eserler tarihe derin kayıtlarla geçecektir dedikten sonra istikbalin müverrihi, bugünkü Rusya ile, tebaasına ihtilâlci şekiller empoze eden büyük Petro Rusyası arasında münasebetler bulacaktır diyor ve birkaç misalden sonra hükmünü şöyle bitiriyor.)

Rusiar oportünist sebeplerle saf doktrini tecrübeye, kati müsaviliği ni-bi müsaviliğe, kütleyi ferde, seri ve kantiteyi, ruh ve kaliteye feda ettiklerine göre istedikleri kadar aksiai iddia etsinler, artık mazilerine dönemezler. Hayat, kanunlarını kullanmıştır. Rus ihtilâli, fikir istismarcılığından realite âlemine dümen kırmıştır.

★

Sahibi : N. F. KISAKÜREK
U. Neş. Mü : H. V. FIRATLI
20 Kuruş

AĞAÇ
Her Cumartesi Çıkar

Posta Kutusu : 197 Ankara
Abone: Yıllığı 10, altı aylığı 5 lira
20 Kuruş

Ankara **Ulus Basımevi**

ALFABE SIRASİLE YAZICILAR:

ADALI (Sait Faik)
AĞAOĞLU (Samet)
ALTAR (Cevat Memduh)
ALİ (Sabahattin)
ARCAN (İ. Galip)
BERK (Nurullah Cemal)
DRANAS (Ahmet Muhip)
EYİBOĞLU (Bedri Rahmi)
EYİBOĞLU (Sabahattin Rahmi)
FER (Muslih)
FIRATLI (Halil Vedat)
GÜNEY (A. Gaffar)
HİSAR (Abdülhak Şinasi)
KAMERTAN (Fikret Adil)
KATIRCIOĞLU (Miraç)
KESKİNOĞLU (Fuat Ömer)
KISAKÜREK (Necip Fazıl)
MAY (Ertuğrul Muhsin)
RADO (Şevket Hıfzı)
SABA (Ziya Osman)
SAFA (Peyami)
SAYGIN (Ahmet Adnan)
TANPINAR (Ahmet Hamdi)
TARANCI (Cahit Sıtkı)
TECER (Ahmet Kutsi)
TOPRAK (Burhan)
TUNÇ (Mustafa Şekip)
TÜLBENTÇİ-(Feridun Fazıl)
ÜLKEN (Hilmi Ziya)
YETKİN (Suut Kemal)

RESİM YAPACAKLAR: *Abidin DİNO - Arif DİNO - Bedri Rahmi EYİBOĞLU - Nurullah Cemal BERK - Refik EPİKMAN*

OKUYUCUYA MAHREM BİR KAÇ SÖZ

Her çıkan mecmuanın ilk garazı seni kazanmaktır. Seni kazanmak yolunda bak nelere baş vururlar: Evvelâ edebiyat, fikir, sanat diye peşin bir ihtiyaç kabul ederler. Sonra bu ihtiyacların (en güzel), (en yeni) (en harikulâde) karşılıklarını sinelerinde toplayacaklarını müjdelerler. Bütün bu karşılıkların dümen tuttuğu birlik noktasını göstermek için de (gayemiz), (hedefimiz), (idealimiz) başlıkları altında yazılar yazarlar. Daha sonra okuyucuya, yani sana dönerler ve mecmuanın her şeyden evvel senin mecmuan olduğunu, senin isteğine, senin keyfine, senin gayene hizmet edeceğini bildirirler. Üstelik senden fikir de sorarlar, rehberlik de isterler. Böylece sana karşı borçları ödenmiş olur.

Bu orta malı bir metottur.

Çingene karısından, cer hocasına, çatal sakallı eski Rus ceneralinden, karamelâ satıcısı çocuğun modern dilenme tarzına kadar her şey iyi|kötü bir metoda bağlıdır. Bu metotsa sadece söyliyecek sözü, çevirecek istikameti, teklif edecek şahsiyeti olmayanın, bir kelimeyle sünepe merhamet avcısının metodudur. Zaten onun bu cinsten olduğu, mahallenin topal kedisi gibi sahipsiz ve ortak malı olmasından belli.

Kendileri bir ihtiyaç mevzuu değildir, eski cinslerinin kurduğu ihtiyaç ananesinden imdat beklerler. (Güzel), (yeni), (harikulâde) olarak yalnız bu üç kelimeyi bilirler. (Gayemiz), (hedefimiz), (idealimiz) dedikleri şey ise ne olduğunu sana sordukları, senden öğrenmek istedikleri şeydir.

Kimseyi kötülemek niyetinde değiliz. Değil kötülemekle bir iş yapılacağını sanmak, içinde bir dava taşıyanın bu gibi kısır heveslere sarfedecek vaktı bile olduğuna inanmıyoruz.

Ne yapmak istediğimiz hakkında kelime bile söylemiyeceğiz. Onu göreceksin! Ya olacak, ya olmayacak. Fakat bizim sana peşin olarak söylemeye mecbur olduğumuz tek bir söz var. Bu mecmua, senin isteğine senin keyfine, senin gayene hizmet için çıkmıyor. İsteği, keyfi ve gayesi yüzü kadar meçhul ve sayısı kadar değişik olan senden evvel bizim bir isteğimiz, bizim bir keyfimiz, bizim bir gayemiz olacak. Eğer onlar üzerinde birleşirsek (Ağaç)ı kendi mecmuan bil.

Ortalığın çoraklığı hakikatinde her halde sen ve biz beraberiz. Sen suçu yazıcı da, buluyorsun, yazıcı suçu sende. Biz suçun kimde olduğunu ispat etmek istiyoruz. Ya sen borcunu ödeyecek, hareketimize alâka göstereceksin. Fakat biz bir şey yapamayacağız. O halde biz yokuz.

Ya biz bir şey yapacağız. Fakat sen alâka göstermiyeceksin. O halde sen yoksun. Bunların birinden birini ispat etmek bize yeter!

★